

ДЕФОРМАЦІЇ РОЗВИТКУ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Самойленко Є. Г., магістрант
 Науковий керівник: Абакуменко О. В., д.е.н., професор
 Чернігівський національний технологічний університет

Сучасний стан фондового ринку в Україні свідчить про те, що за роки незалежності так і не було сформовано належним чином потужного інструменту залучення і перерозподілу інвестиційних ресурсів між суб'єктами економіки, яким по суті і виступає сам фондовий ринок.

На сьогодні спостерігається двоїстий характер розвитку фондового ринку, що полягає, з одного боку, у зростанні обсягів торгів на ринку цінних паперів, а з іншого - у зміщенні акцентів у розрізі фінансових інструментів, що обертаються на фондовому ринку, на користь боргових цінних паперів [1]. Причини та наслідки диспропорцій, що склалися на фондовому ринку, і обумовили актуальність теми дослідження.

Обсяги торгів на ринку цінних паперів зросли у 3 рази (або на 1577,63 млрд. грн.) у 2014 році по відношенню до 2007 року, і становлять 2331,94 млрд. грн. Різкий спад у 2013 році пояснюється суттєвим скороченням обсяг торгів на позабіржовому ринку.

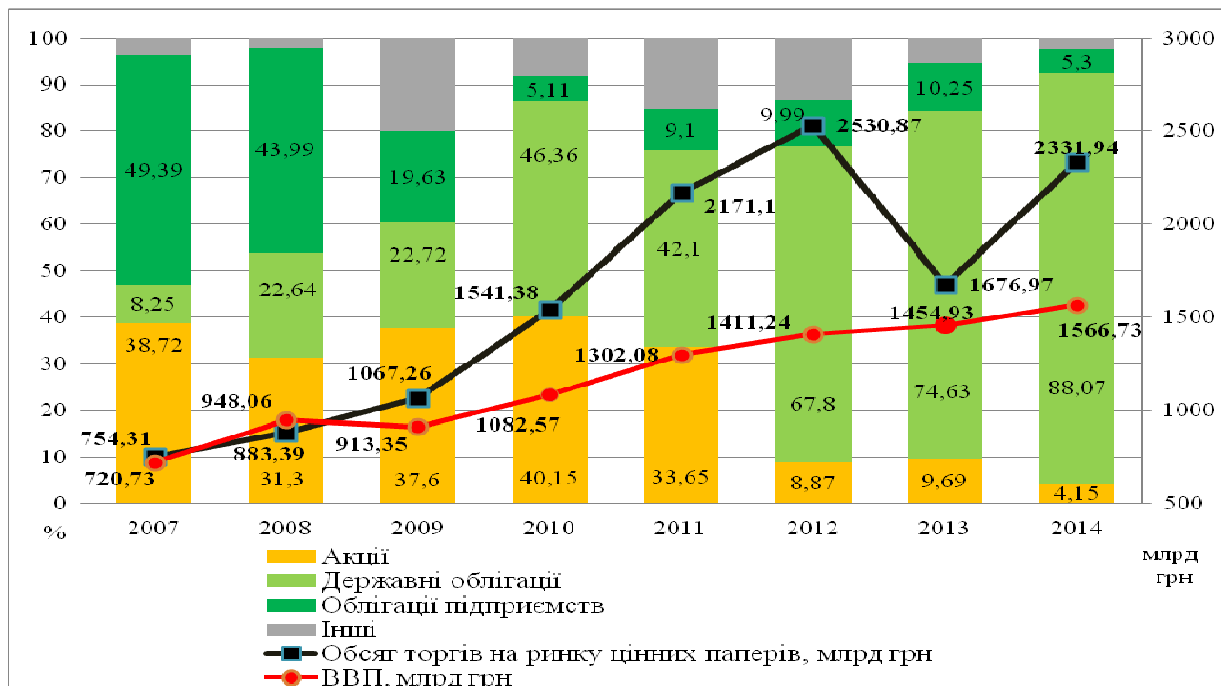

Рисунок 1 – Структура обсягів біржових контрактів з цінних паперів за фінансовими інструментами у 2007-2014 рр.*

*складено на основі річних звітів НКЦПРФ за 2007-2014 роки

Починаючи з 2009 року обсяги торги постійно випереджають обсяги ВВП в країні (рисунок 1). Однак про низький рівень потужності розвитку фондових бірж України свідчить співвідношення частки капіталізації лістингових компаній до ВВП країни – лише 19,7% сукупного ВВП, тоді як найбільшого

розвитку сягає акціонерний капітал у Великобританії – 122,2% та США – 114,9% [2].

Характерним для національного фондового ринку є домінуюча позиція боргових цінних паперів, зокрема державних облігацій, у структурі біржових контрактів. З 2007 по 2014 рр. питома вага даних облігацій збільшилась з 8,25 до 88,07% у структурі загального обсягу біржових контрактів. Основною причиною такого зростання ринку облігацій внутрішньодержавної позики є політика уряду, направлена на погашення дефіциту бюджету шляхом випуску боргових цінних паперів [3]. Також значний обсяг ОВДП емітується для здійснення рефінансування старих зобов'язань, термін погашення по яких настав. Муніципальні облігації на відміну від державних практично не функціонують на фондовому ринку: питома вага у структурі обсягів біржових контрактів у 2014 році – 0,09%. Причиною є неможливість місцевих органів влади погашати зобов'язання по них.

В умовах, що склалися, вирішити проблему кредитування економіки міг би підприємницький сектор. Однак питома вага облігацій підприємств скоротилась з 49,39 до 5,3%, що свідчить про високу вартість грошових ресурсів для суб'єктів господарювання та наявний ризик неспроможності погасити зобов'язання та витрати на емісію у довгостроковій перспективі.

Ринок пайових цінних паперів зазнав скорочень обсягів біржових контрактів. Питома вага обсягів торгів акціями підприємств зменшилась з 38,72 до 4,15%. Фактично акціонерні товариства не вбачають у фондовому ринку надійного джерела залучення інвестиційного ресурсу.

Ситуація, що склалася в умовах політичної та економічної нестабільності, обумовлює кризові явища на фондовому ринку України, що виражаються в його низькій капіталізації, дефіциті високоліквідних цінних паперів, домінуванні позабіржового сегмента (73% обсягів торгів), посиленні податкового тиску на бізнес та корупції. Домінування облігаційних запозичень держави на фондовому ринку хоч і являється одним з найбільш надійних фінансових інструментів, проте зумовлює згортання діяльності суб'єктів господарювання економіки на фондовому ринку і змушує підприємства випускати боргові зобов'язання далеко не для цілей, вказаних в проспектах емісій. Довготривале не вирішення даних проблем поглибить, і так вже існуючу, кризу в реальному секторі економіки.

Література.

1. Абакуменко О. В. Розвиток кон'юнктури фінансового ринку України: Монографія / О.В. Абакуменко – Чернігів: ПАТ «ПВК «Десна», 2013. – 464 с.
2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/activities/annual>
3. Національне рейтингове агентство “Рюрік”. Аналітичний огляд ринку облігацій України за 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rurik.com.ua/documents/research/bonds_4_kv_2014.pdf